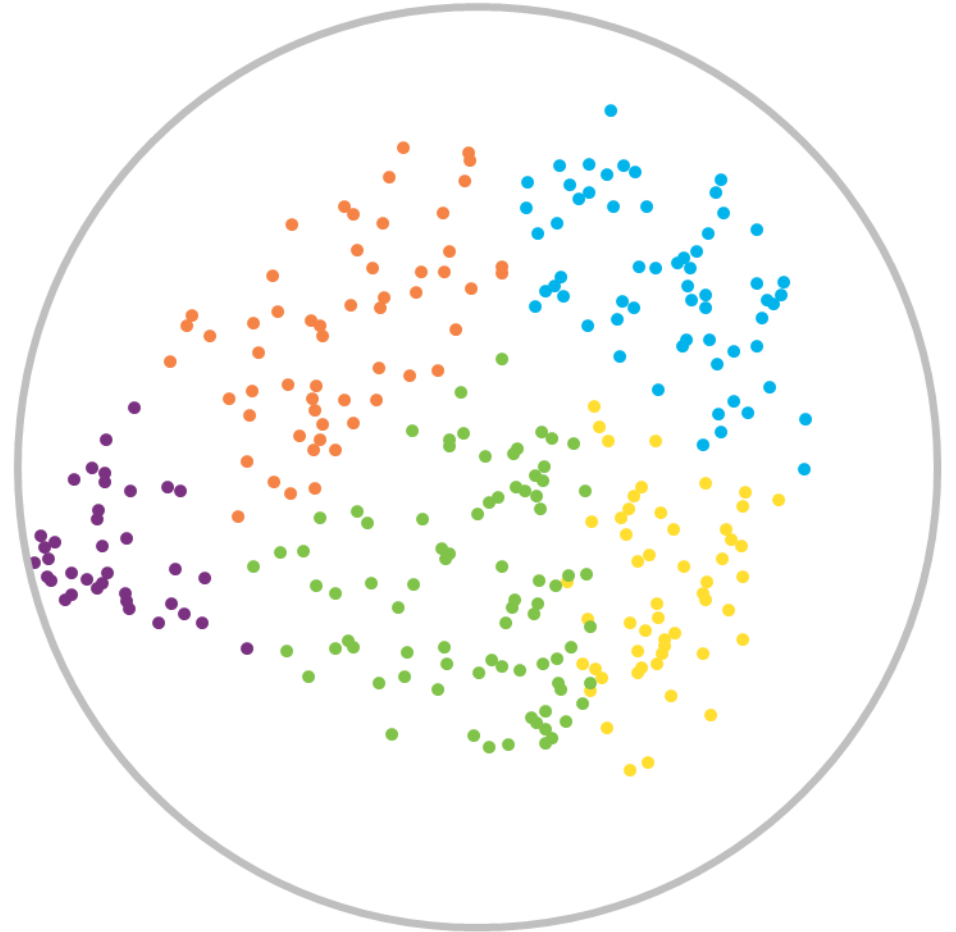

Den sociala kompassen

En beskrivning av den nationella sociala
kompassen och metoden bakom

Vad är den sociala kompassen?

Sociala kompassen är en analys av socioekonomiska och demografiska variabler och ger politiker, tjänstepersoner och andra aktörer som är engagerade i samhällsutvecklingen ett nytt sätt att se och förstå statistik om kommunerna och dess invånare. I stället för att titta på en variabel åt gången ges en visuell helhetsbild, vilket gör nuläget, likheter och skillnader mellan kommunerna synliga och tydliga.

Med det som utgångspunkt blir det lätt att se kommunernas förutsättningar och vilka kommuner som är relevanta att jämföra ur ett socioekonomiskt och demografiskt perspektiv. Samtidigt får diskussioner om utveckling och behov av insatser en tydlig statistisk grund att utgå ifrån.

Vad är den sociala kompassen?

”

För att få fram den sociala kompassen samordnas tillgänglig statistik om invånarna i förhållande till kommun. Genom en samlad analys kan den sociala kompassen visa individers förutsättningar i respektive kommun men också vilka kommuner som har liknande utmaningar och behov. Eftersom kommunerna färggrupperas efter likhet med varandra och placeras ut på kompassen i förhållande till hur starkt sambandet mellan olika variabler och kommunen är illustreras kommunens socioekonomi och demografi.

Hur tas den sociala kompassen fram?

För att få fram den sociala kompassen används en analysmetod som kallas socioekonomisk kommunanalys. Första steget är att välja ut de variabler som analysen ska utgå ifrån. Sociala kompassen för Sveriges kommuner, den nationella sociala kompassen, utgår från tio variabler. De variabler som valts ut ger utifrån kvalitativ och regelbundet uppdaterad data kunskap om invånarnas egenskaper och förutsättningar. För alla variabler används mätvärden från samma tidsperiod.

Analysen utgår ifrån geografiskt definierade områden. I den nationella Sverigekompassen är utgångspunkten kommuner.

Som steg två används en analysmetod som kallas Random Forest. Enkelt förklarat är det en komplex matematisk datakörning som ger möjlighet att gruppera kommunerna utifrån hur variablerna korrelerar med varandra inom respektive kommun.

I det tredje steget visualiseras resultatet i ett diagram som visar i vilken utsträckning det finns samband mellan de olika variablerna och kommunerna. Ju mer en kommun karaktäriseras av en variabel, desto närmare denna placeras kommunen på den sociala kompassen. Men eftersom alla variablerna påverkar kommunen, om än i olika utsträckning, så dras kommunen åt olika håll i kompassen, som en järnkula som dras till en magnet.

Forts.

När alla variabler drar utifrån sin karaktäristiska styrka får kommunen sin placering i kompassen. Variabler som korrelerar starkt med varandra återfinns närmare varandra på kompassen. (Läs vidare om detta i kommande bilder)

Det slutliga fjärde steget innebär tolkning av resultatet. Det är också då det sker en gruppering av kommunerna, utifrån dess likhet med varandra, och dessa färgsätts för att tydliggöra detta.

Variabler i Sociala kompassen

Dessa tio variabler ingår i den sociala kompassen för Sveriges kommuner, den nationella sociala kompassen.

Yngre

Yngre motsvarar andelen invånare i åldersgruppen 0-18 år och speglar förekomst av barnfamiljer.
Källa: SCB.

Äldre

Äldre motsvarar andelen invånare i åldersgruppen 65 år och äldre.
Källa: SCB.

Födda utanför EU/EFTA

Födda utanför EU/EFTA motsvarar andelen av befolkningen som är född i ett land utanför EU/EFTA.
Källa: SCB.

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd beskriver andelen biståndsmottagare i åldersgruppen 18 år och äldre. Alla medlemmar i ett biståndshushåll registreras som biståndsmottagare, oavsett om biståndet avsett hushållet som helhet eller enbart någon av dess medlemmar. Totalt antal biståndsmottagare är samtliga vuxna och barn som ingår i biståndshushållet. Ekonomiskt bistånd är det begrepp som täcker all ekonomisk hjälp enligt socialtjänstlagen, såväl försörjningsstöd som bistånd till livsföring i övrigt.
Källa: Socialstyrelsen.

Nettoinkomst

Nettoinkomst (median) är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster minus skatt och övriga negativa transfereringar. Inkomsten är beräknad per individ. Inkomster som riktar sig till hela hushållet, som ekonomiskt bistånd och bostadsstöd, har i förekommande fall delats upp på de vuxna i hushållet.
Källa: SCB.

Öppet arbetslösa

Öppet arbetslösa motsvarar antalet personer inskrivna som öppet arbetslösa hos Arbetsförmedlingen i relation till den registerbaserade arbetskraften i åldersgruppen 16-64 år. Med den registerbaserade arbetskraften avses summan av arbetsförmedlingens uppgifter om antalet inskrivna arbetslösa (öppet arbetslösa och antalet arbetslösa i program) och antalet förvärvsarbetande i nattbefolkningen enligt SCB (RAMS).
Källa: Arbetsförmedlingen.

Ohälsa

Ohälsa (ohälsotalet) är ett mått på antalet utbetalade ersättningsdagar från svenska Försäkringskassan, per person och år (för personer mellan 16-64). Talet summerar utbetalade dagar för sjukpenning, rehabiliteringspenning, samt sjukersättning och aktivitetsersättning och gäller för nettodagar.
Källa: Försäkringskassan.

Förvärvsarbete

Förvärvsarbete beskriver andelen förvärvsarbetande i åldersgruppen 20-64 år. För att räknas som förvärvsarbetande krävs en deklarerad inkomst om minst 100 kr under november månad aktuellt kalenderår. Inkomsten kan härröra från endera arbete som anställd eller egen företagare eller från kortvarig/tillfällig ersättning från Försäkringskassan.
Källa: SCB.

Gymnasiebehörighet

Behörighet till gymnasium beskriver andelen elever som har minst betyget E i ämnena svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik och minst ytterligare fem ämnen i årskurs 9 och därmed har behörighet till yrkesprogrammen.
Källa: Skolverket.

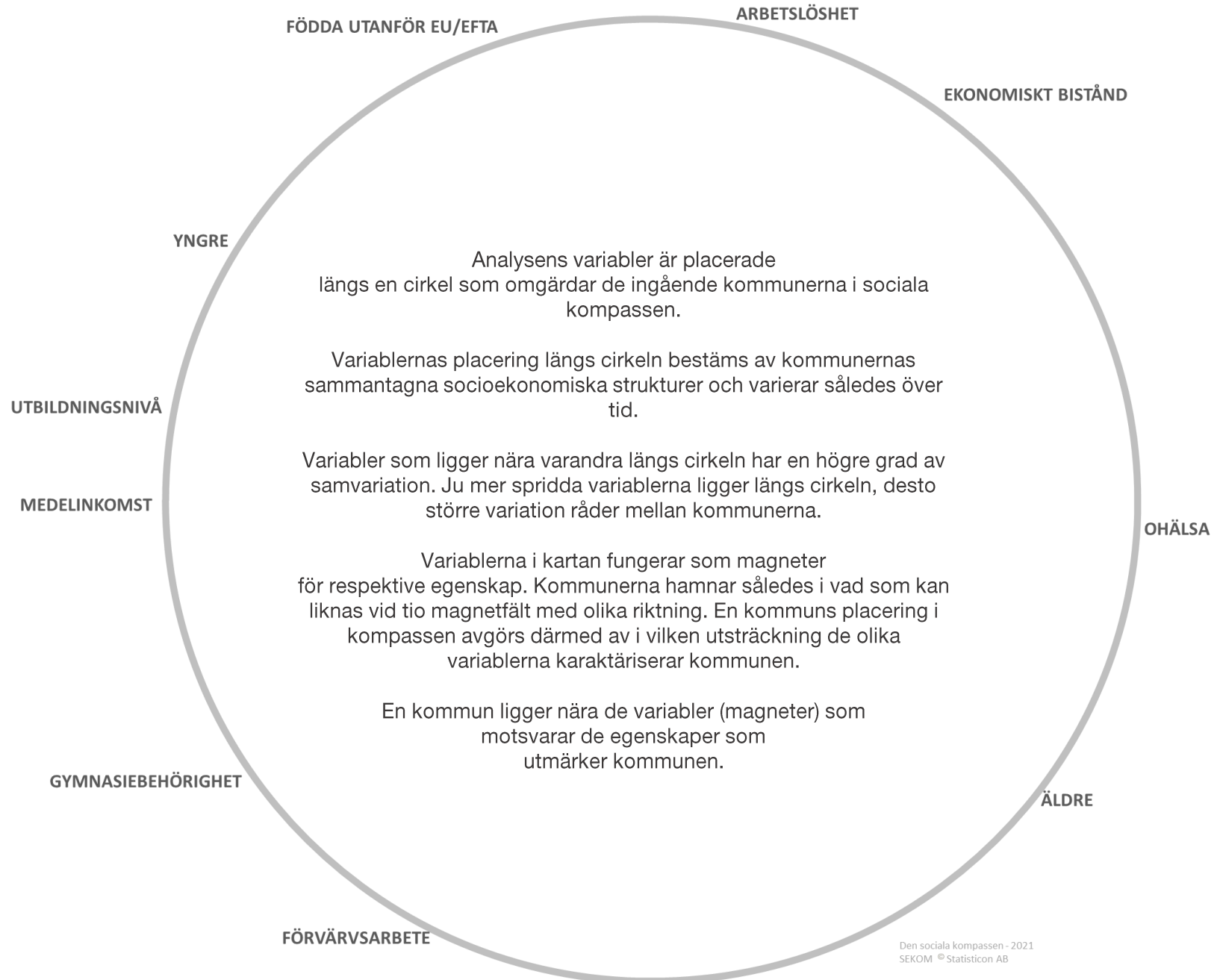
Eftergymnasial utbildning

Eftergymnasial utbildning motsvarar andelen invånare i åldersgruppen 16-74 år som har eftergymnasial utbildning mindre än tre år, mer än tre år eller forskarutbildning.
Källa: SCB.

Hur ska variablerna i kompassen förstås?

För att få ut maximal information av den sociala kompassen behöver man både se till områdenas placering i kompassen och färggrupperingen av dessa men också till variablernas placering runt om kompassen.

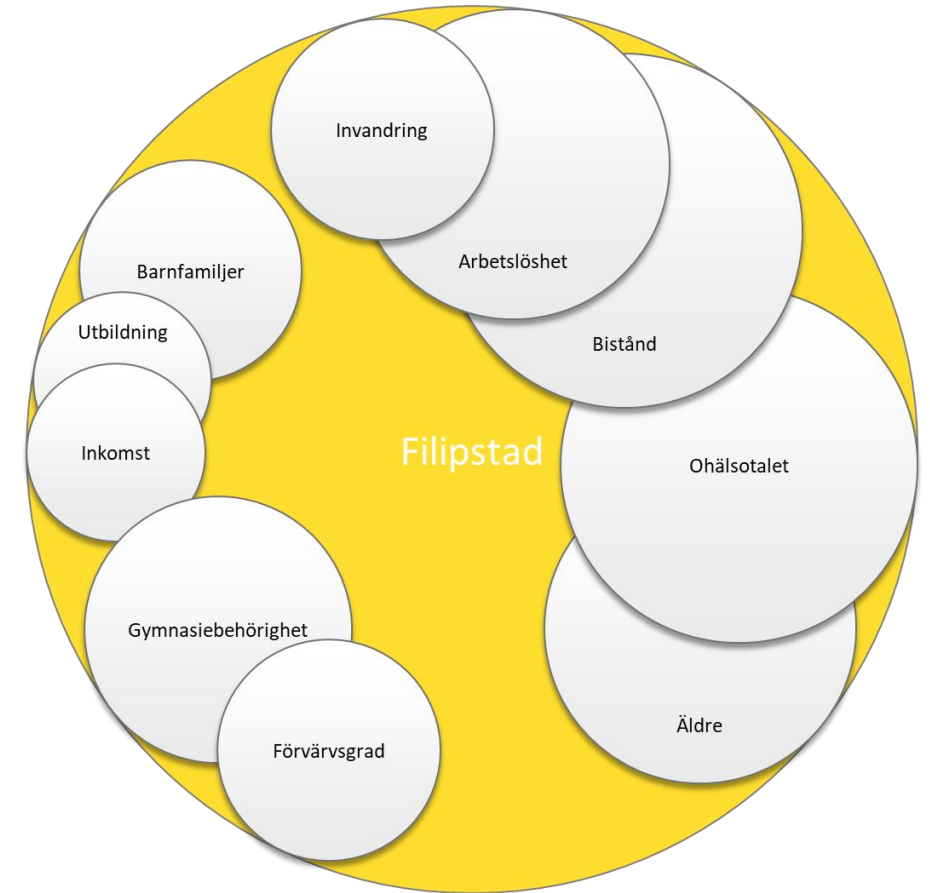
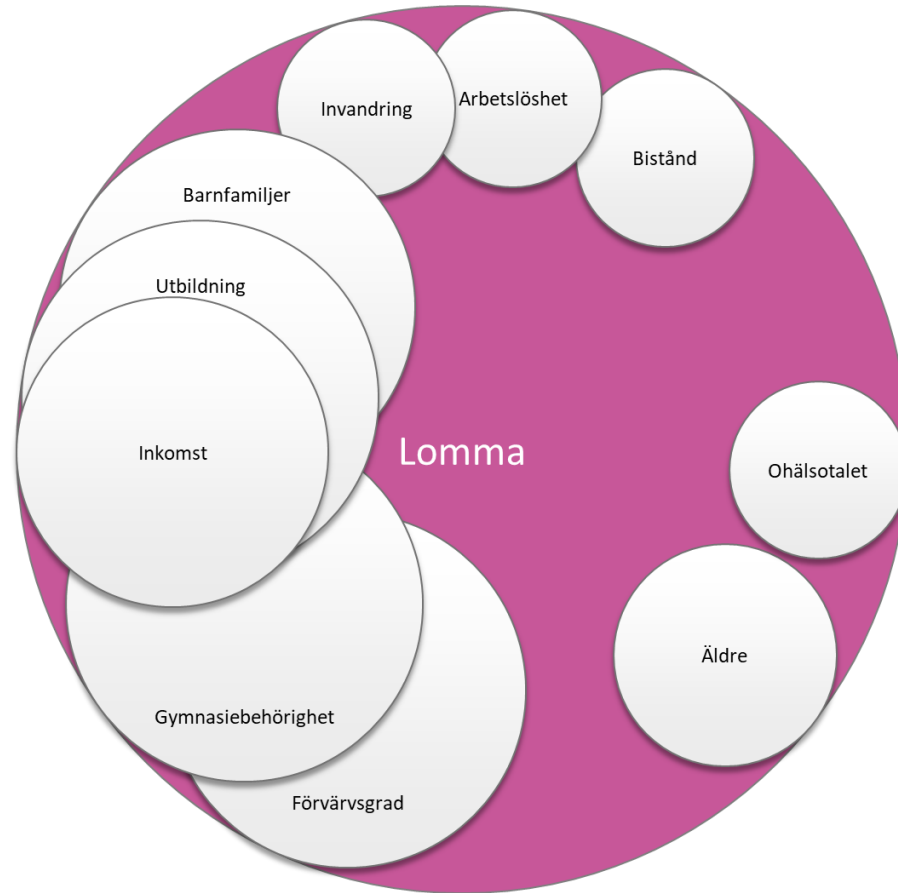
Texten i cirkeln förklarar hur variablerna ska förstås.

Placering i kompassen

Storleken på de grå cirklarna (se exempel till höger) visar respektive variabels värde i utvalda exempel kommuner. Ju större cirklar desto mer präglas området av variabeln. Cirklarna kan liknas vid järnkulor som var och en dras mot sin korresponderande magnet (variabel). Ju större cirkel desto kraftigare drar magneten järnkulan mot sig.

En kommuns placering i kompassen avgörs därmed av i vilken utsträckning de olika variablerna karakteriserar kommunen.

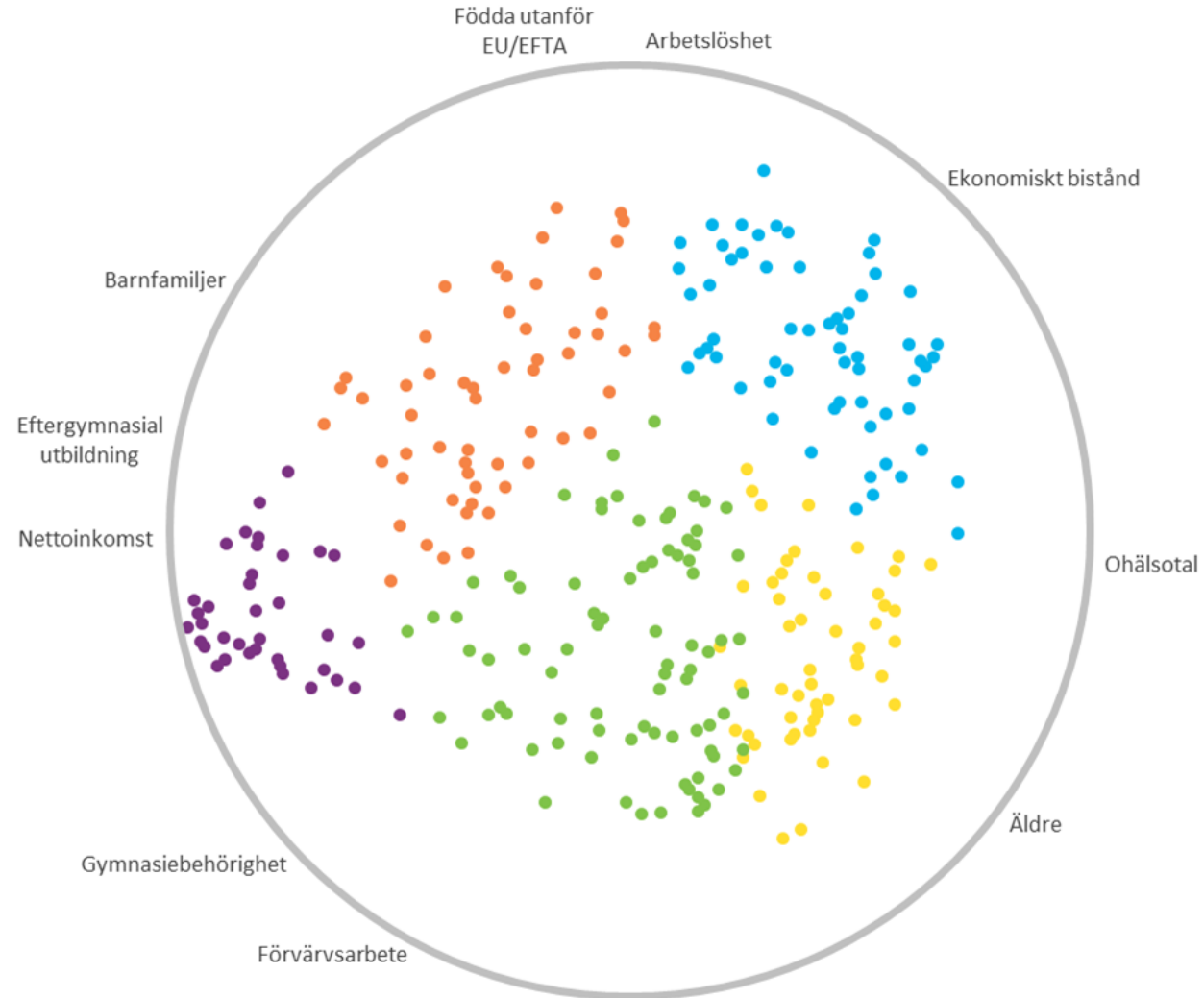

Färggruppering av kommuner

För att visa på likheter och skillnader mellan kommunerna delas de in i kompassgrupper.

Hur många kompassgrupper som blir relevanta avgörs av datakörningen.

För varje kommun sker en avvägning av vilken färg som lämpar sig, och vilka andra kommuner aktuell kommun har mest gemensamt med. Den som studerar kompassen kan se att ibland är det närmare mellan ex. en grön och en orange kommun än mellan ex. två gula. Det innebär att kommuner som har olika färger ändå kan ha en hel del gemensamt, men att respektive kommun bedöms ha än mer gemensamt med resten av sin kompassgrupp.

Beskrivning av kompassgrupperna

Sociala kompassen för Sveriges kommuner består i nuläget av fem kompassgrupper. Dessa kan beskrivas så här:

Orange

I den orange gruppen återfinns 57 kommuner med 56 procent av landets befolkning. Här påträffas mer än 70 procent av landets statliga arbetstillfällen inom såväl militära som civila myndigheter. Några av landets traditionellt sett starka industristäder och mer än 70 procent av landets stora arbetsställen (fler än 200 anställda) återfinns här. I gruppen råder en hög utbildningsnivå, höga inkomster och låga ohälsotal. Det finns också många barnfamiljer och en förhållandevis hög andel av befolkningen är född utanför EU/EFTA-området. Gruppen består av många större kommuner, inklusive de tre storstäderna, med en betydande socio-ekonomisk variation inom respektive kommun.

Lila

I den lila gruppen återfinns 35 kommuner som tillsammans utgör 13 procent av landets befolkning. Här har invånarna en hög utbildningsnivå, ett arbete med hög inkomst och låga ohälsotal. I gruppen finns många barnfamiljer. Exempel på kommuner vi hittar här är Knivsta, Sollentuna, Partille, Vellinge, Danderyd och Mölndal. Flertalet ligger på pendlingsavstånd till någon av våra tre storstäder Stockholm, Malmö eller Göteborg.

Blå

I den blå gruppen återfinns 10 procent av landets befolkning, i totalt 44 kommuner. Befolkningen i dessa kommuner har en lägre utbildningsnivå, en högre arbetslöshet och en lägre inkomstnivå. Åldersstrukturen i kommunerna, i termer av andel yngre och äldre, speglar landet som helhet. Exempel på kommuner är Katrineholm, Lessebo, Perstorp, Härnösand, Sandviken och Fagersta. Jämfört med många kommuner i den orange gruppen, befinner sig många blå kommuner i mindre omfattande arbetsmarknadsregioner.

Grön

I den gröna gruppen påträffas 106 kommuner med 16 procent av landets befolkning. Många av Sveriges turistkommuner som Härjedalen, Tjörn, Sotenäs, Leksand och Gotland finns här, liksom en väsentlig del av landets arbetstillfällen inom tillverkningsindustri och mineralutvinning. Inkomsterna är på medelnivå, andelen förvärsarbetande är hög och andelen invånare med ekonomiskt bistånd är låg. En väsentlig skillnad jämfört med föregående grupper är att vi i dessa kommuner hittar en mer åldrad befolkningsstruktur och färre barnfamiljer.

Gul

Den gula gruppen består av 48 kommuner som tillsammans har 5 procent av landets befolkning. Kännetecknande för dessa kommuner är framför allt en åldrad befolkningsstruktur, låga inkomst- och utbildningsnivåer samt höga ohälsotal. Överkalix, Vilhelmina, Ockelbo, Högsby och Tomelilla är några exempel – det vill säga kommuner som vi återigen hittar lite varstans på den vanliga geografiska kartan. Flertalet av kommunerna i denna grupp befinner sig utanför större arbetsmarknadsregioner.

Sociala kompassen för delområden

Kommuner, regioner eller samordningsförbund

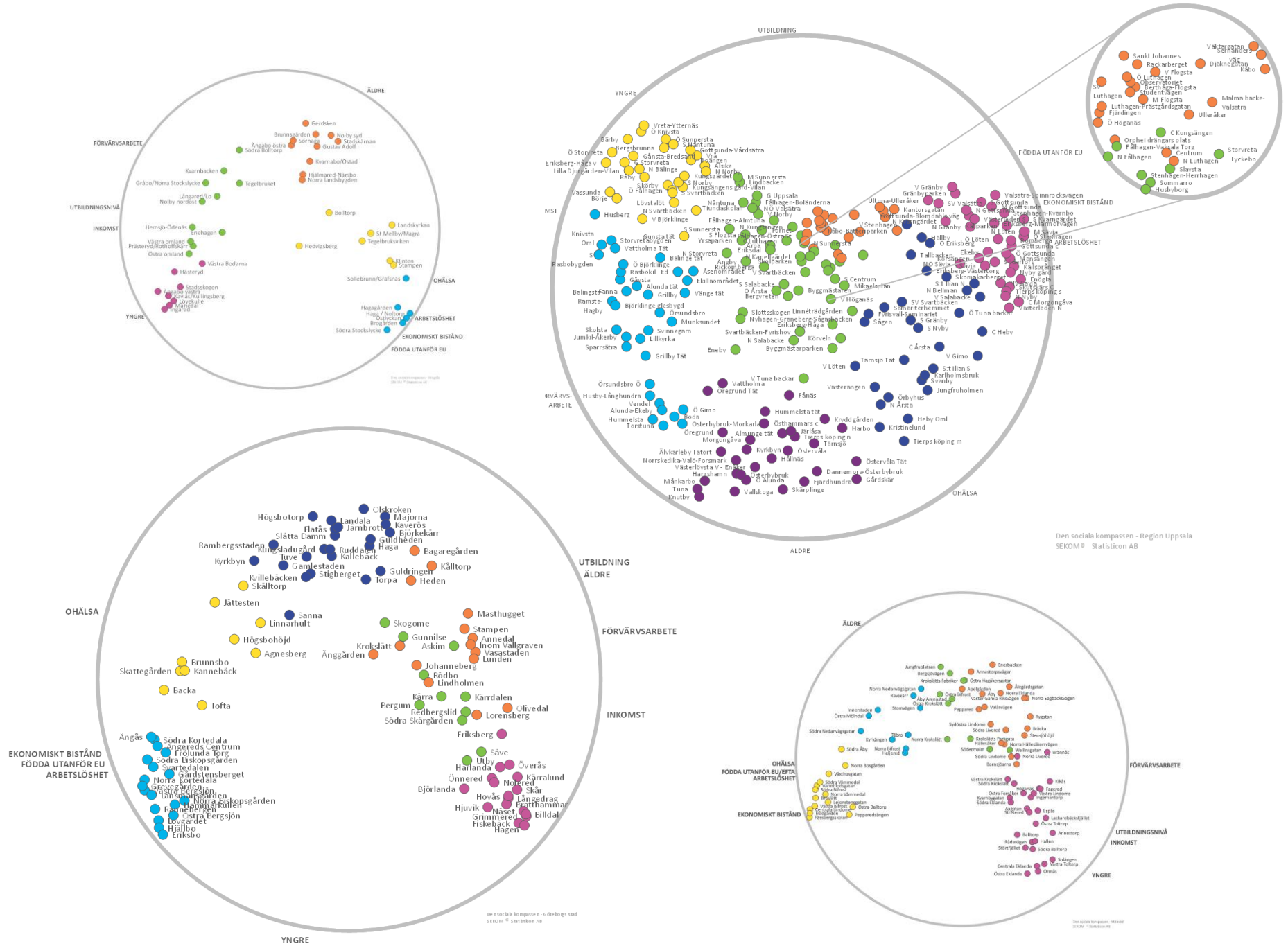
Sociala kompassen för delområden

Statisticon gör på uppdrag av kommuner, regioner och samordningsförbund ofta lokala sociala kompasser.

Dessa har samma utgångspunkt och metod som den nationella Sverigekompassen. Istället för 10 variabler ingår 9 variabler i sociala kompassen för delområden. Ofta utgår delområdeskompasser från NYKO- eller DeSO-områden.

På nästa sida finns en beskrivning av processen för att ta fram en social kompass för delområden inom en kommun, region eller samordningsförbund.

Vill du se exempel på en social kompass på delområdesnivå? Eller få en offert? Kontakta oss!

Tidslinje för sociala kompassen

1

Beställning av social kompass

Beställare och Statisticon avtalar innehåll, pris och leveransdatum.

2

Uppstartsmöte

Beställare och Statisticon går gemensamt igenom syfte, upplägg för arbetet och statistiskt underlag.

3

Val görs

Beslut om områdesindelning och externa variabler fattas gemensamt.

4

Statistik lämnas

Beställare levererar statistiskt underlag.

7

StudioS

Beställaren har möjlighet att få den sociala kompassen uppläst i webbverktyget StudioS för att kunna laborera med ytterligare variabler.

6

Leverans

Den sociala kompassen levereras till beställaren efter ett avstämningsmöte.

5

Statistisk analys och rapport

Statisticons statistiker och analytiker arbetar fram den sociala kompassen.

8

Föredragning

Statisticon presenterar den sociala kompassen. Ev. fler planeras in.

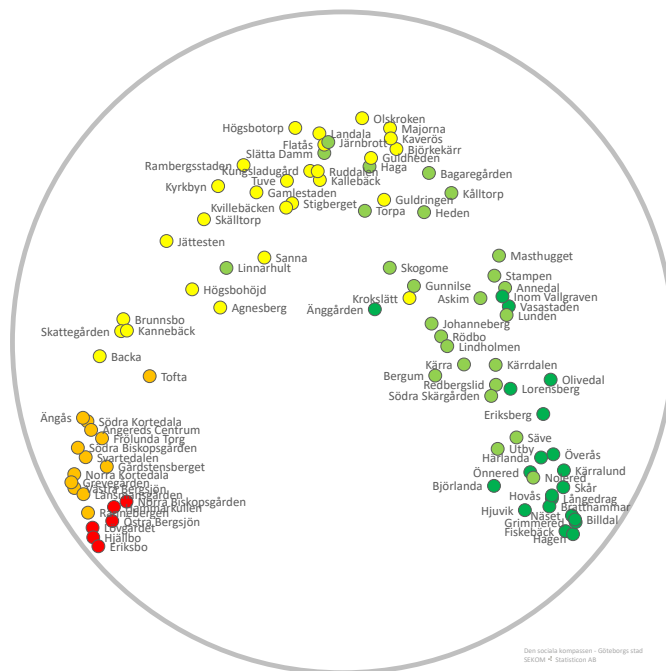

Sociala kompassen innehåller alltid

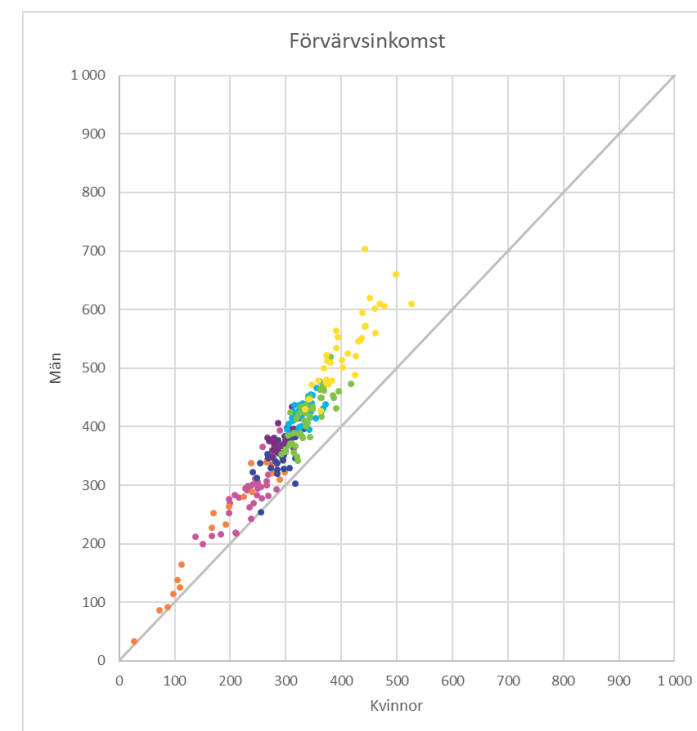
En analys per färggrupp

En analys per variabel och område

En genderanalys per variabel

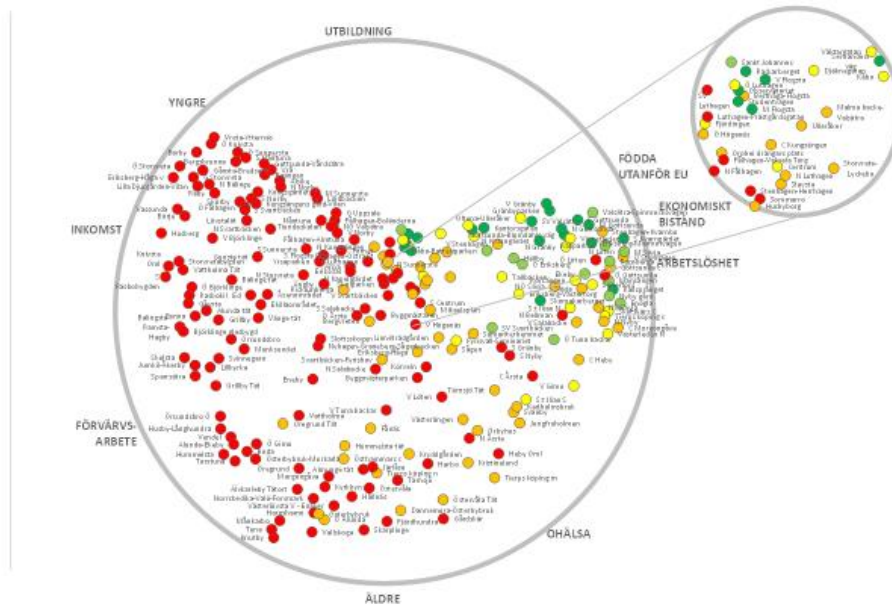
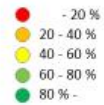

Lägg till externa variabler

Det är möjligt att välja ut ett antal externa variabler att färga in kompassen i, för att kunna få ut mer information om områdena.

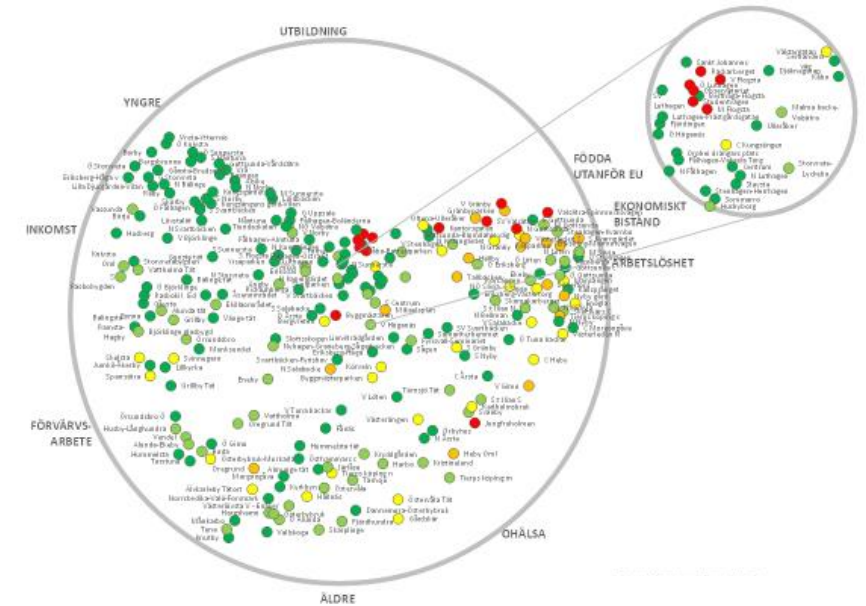
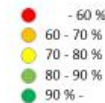
Upplåtelseform boende

Andel boende i hyresrätt

Behörighet till gymnasieskolan

Andel behöriga

© 2014 Statistiska centralbyrån

Kontaktuppgifter

Telefon: 010-130 80 00

E-post: socialakompassen@statisticon.se